

การเข้าสู่สงครามของประเทศไทย ๘ ธันวาคม ๒๕๔๘

๑. ก่อนเกิดสงคราม

ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ๑๙๔๑ จนถึงการโจมตีเพิลฮาเบอร์ในวันที่ ๘ ธันวาคม ๑๙๔๑ นั้น เหตุการณ์ระหว่างประเทศจึงเครียด และเป็นในระบอบนี้เอง ที่ญี่ปุ่นใช้ประเทศไทยเป็นกระดานกระโดดเข้าไปในมลายู และหมู่เกาะอินเดียนตะวันออกของเนเธอร์แลนด์ ญี่ปุ่นได้วางพื้นฐานความสัมพันธ์ทางการค้า และวัฒนธรรมกับไทยอย่างมั่นคงไว้ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๓๐^๑ หลังจากที่ญี่ปุ่นเป็นผู้ไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศสแล้ว อเมริกาก็เชื่อว่ารัฐบาลไทยเป็นมิตรที่แท้จริงกับรัฐบาลญี่ปุ่นเท่านั้น และรัฐบาลทั้งสองประเทศมีสัมพันธภาพทั้งในด้านการเมืองและเศรษฐกิจ^๒

ในวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๑๙๔๑ หนังสือ Japan Times กล่าวหาอังกฤษว่า "พยายามที่จะทำให้เกิดความแตกแยกต่อสัมพันธไมตรีอันดีระหว่างไทยกับญี่ปุ่น"^๓ และกล่าวต่อไปว่า ประเทศไทยต้องการความสนับสนุนจากภายนอก และทำให้ภายในมั่นคงขึ้น และการทำให้ภายในมั่นคงขึ้นนี้ควรจะเว้นการแอนตี้ญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม แอนโชนี่อีเคนปฏิเสธเรื่องนี้และกล่าวว่า การที่ทำสัญญาไม่รุกรานกันระหว่างไทยกับอังกฤษก็มีจุดมุ่งหมายในการกันชาติมหาอำนาจที่สาม ซึ่งอาจพยายามเข้าแทรกแซงความสัมพันธ์อันมิตรระหว่างไทยกับอังกฤษ

^๑ Christian and Nobutake Ike, op.cit., p. 196

^๒ Hull, op.cit., Vol II p. 94

^๓ Christian and Nobutake Ike, op.cit., p. 216

ในวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๔๘๔ รัฐบาลไทยได้ออกแถลงการณ์เรื่องนโยบายอันเกี่ยวกับต่างประเทศ ดังต่อไปนี้ ๑

๑. รัฐบาลนี้จะยึดมั่นนโยบายเป็นมิตรที่ดีต่อบานาชาติทั่วกัน เพื่อความสันติสุขของมนุษยชาติ
๒. ประเทศไทยไม่ได้รับการบีบบังคับจากต่างประเทศใด ทั้งในทางเศรษฐกิจและทางทหาร
๓. ประเทศไทยไม่มีความวิตกกังวลแก่ตนเองที่จะถูกต่างประเทศใดทำการรุกรานทางทหาร
๔. ประเทศไทยจะพยายามทุกทางรักษาสันติสุขของตน และจะไม่เกี่ยวข้องในกรณีพิพาทใด ๆ อันบังเกิดขึ้นนอกประเทศของตน
๕. ในที่สุดประเทศไทยยินดีที่จะทำการติดต่อกับนานาชาติ โดยเห็นอกเห็นใจยิ่ง เพื่อรักษาไว้ซึ่งสัมพันธไมตรีอันมิตรกับทุกประเทศ

แถลงการณ์ฉบับนี้เป็นการยืนยันนโยบายของไทยในการที่จะรักษาสัมพันธไมตรีกับชาติมหาอำนาจทั้งสองค่าย ต่อมาในวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๔๘๔ ไทยก็ให้เครดิตเงินกู้แก่ญี่ปุ่น ๑๐ ล้านบาท หลังจากญี่ปุ่นถูกอังกฤษและสหรัฐอเมริกาตัดสินทรัพย์ไว้หมดในเคื่องกรกฎาคม ๒๔๘๔ ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ญี่ปุ่นเข้าครอบครองอินโดจีนและเตรียมเคลื่อนพลลงทางใต้ แต่ญี่ปุ่นถือเอาการที่ไทยให้เครดิตเงินกู้คราวนี้เป็นข้ออ้างว่าเศรษฐกิจของไทยพินจากการที่ต้องพึ่งพาอังกฤษมารวมมืออย่างจริงจัง ทางด้านเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และหลังจากนั้นก็มีการประกาศว่าเงินบาทจะเชื่อมกับเงินเยนแทนเงินปอนด์สเตอร์ลิง และมีแถลงการณ์ว่าญี่ปุ่นได้ทำสัญญาแลกเปลี่ยนอาวุธกับไทย โดยฝ่ายไทยส่งยางและดีบุก ๒

๑' ชาวโซะฮะกาการ ฉบับที่ ๘ ประจำเดือนกรกฎาคม ๒๔๘๔ หน้า ๑๔๘๘

๒

สำหรับการที่ไทยให้ญี่ปุ่นกู้เงินไป ๑๐ ล้านบาทนี้ เพราะไทยเห็นว่าถ้าไม่
โอนอ่อนช่วยเหลือญี่ปุ่นเลย ก็คงมีเรื่องกับญี่ปุ่นแน่ เพราะจะถูกกล่าวหาว่าไทยดำเนิน
นโยบายช่วยสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ และการชำระหนี้รายนี้ รัฐบาลไทยยืนยันให้ญี่ปุ่น
ชำระด้วยทองคำ ซึ่งญี่ปุ่นยินยอม และต่อมาในเดือนสิงหาคม ญี่ปุ่นก็เสนอขอกู้เงินเพิ่ม
อีก ๒๕ ล้านบาท ผ่านมาทางกระทรวงการต่างประเทศ และนายกรัฐมนตรีโดยยอม
เอาทองคำเป็นประกัน ซึ่งไทยพิจารณายินยอมแต่มีเงื่อนไขว่าต้องเอาทองคำมาส่งที่
กรุงเทพ ฯ ซึ่งญี่ปุ่นยอมตาม ๑

สำหรับเศรษฐกิจในระยะนี้ อังกฤษ สหรัฐอเมริกาฝ่ายหนึ่งกับญี่ปุ่นอีกฝ่าย
หนึ่งแข่งขันกันในเมืองไทย เพื่อให้ได้ไคยางและคีนุก ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่จะสามารถ
ช่วยในการทำสงคราม

ก่อนปี ๑๙๔๐ ยางเกือบทั้งหมดของไทยส่งไปยังมลายู ในปี ๑๙๓๗ ญี่ปุ่น
ซื้อยาง ๑๐ % ของยางที่ส่งเป็นสินค้าออก ปลายปี ๑๙๔๐ ญี่ปุ่นเพิ่มการซื้อเป็น ๓ เท่า
และในกลางปี ๑๙๔๑ ไคซื้อเป็นจำนวน ๓/๕ ของจำนวนผลิตทั้งหมดที่ไทยไม่ได้
ส่งใหม่มลายู สำหรับอังกฤษและออสเตรเลียยอมประโยชน์ในการทำเหมืองแร่ในไทย
เป็นจำนวน ๒/๓ - ๓/๔ ของจำนวนคีนุกที่ผลิตขึ้น และส่งแร่ทั้งหมดไปมลายู ส่วน
ที่เหลือเป็นที่แย่งชิงกันในท้องตลาด ผู้ซื้อจากญี่ปุ่น, อิตาลี, เยอรมันเสนอราคาให้สูง
กว่าราคาที่สิงคโปร์ถึง ๘๐ % และญี่ปุ่นเป็นผู้ซื้อไคเกือบทั้งหมดในตลาดโดยเปิดเผย
ในปี ๑๙๔๐ ๒

๑ คิโรก ชัยนาม, เรื่องเค็ม, หน้า ๑๔๘ - ๑๕๐

๒

Martin Jr., op.cit., p. 457

การทำสงครามเศรษฐกิจระหว่างทั้งสองภายในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ (๑๙๔๑) รุนแรงยิ่งขึ้น ทางญี่ปุ่นนั้นพยายามบีบบังคับพล.พิบูลสงครามนายกรัฐมนตรี เพื่อจะเอายางและคีมักโทมหค โดยอ้างเหตุผลเรื่องช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยกรณีอินโดจีน นอกจากนี้ก็จะช่วยเหลือให้น้ำมันทางอังกฤษและอเมริกาพยายามเช่นเดียวกัน แต่ไม่ถึงกับขอมค ขอแค่ประมาณครึ่งต่อครึ่ง โดยให้เหตุผลว่า เมื่อไทยเป็นกลางจึงไม่ควรเลือกปฏิบัติลำเอียง นอกจากนี้จะช่วยเรื่องน้ำมันเท่าที่สามารถจะหาได้ แต่รัฐบาลไทยปล่อยให้ทั้งสองฝ่ายแย่งกันซื้อเองในตลาดเปิดเผย

ทางคานอเมริกาพยายามที่จะหลีกเลี่ยงการแข่งขันในตลาดเปิดเผยและใช้ประโยชน์จากที่ไทยต้องการน้ำมันเป็นเครื่องต่อรอง เพื่อให้ได้ยางและคีมักโทสำหรับอังกฤษก็ได้พยายามซื้อคีมักโทและยางจากไทยที่มีอยู่เพื่อไม่ให้ตกไปอยู่ในมือของญี่ปุ่นเช่นกัน สำหรับไทยในเวลานั้นยังต้องการความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ จึงได้หันมาขอความช่วยเหลือจากอังกฤษ อังกฤษไม่อยู่ในสภาพที่จะให้ความช่วยเหลือได้ จึงไปเจรจาขอความร่วมมือกับอเมริกาให้ช่วย และในเดือนพฤษภาคม กระทรวงการต่างประเทศอเมริกาพิจารณาจะให้ไทยกู้ยืมเงิน ๓ ล้านเหรียญ รวมทั้งพิจารณาเปิดเครดิตทางการค้าเพื่อซื้อสินค้าจากอเมริกาในวงเงินจำนวนเดียวกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะเพื่อจะได้แน่ใจว่าจะได้ยางและคีมักโทจากไทย อังกฤษต้องการหลักประกันเช่นเดียวกับที่ไทยให้กับญี่ปุ่นไว้เมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม กล่าวคือ ไทยจะไม่เข้าร่วมกับภาคที่สามอันจะทำให้เกิดผลเสียต่ออังกฤษโดยตรง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และการทหาร ^๒

^๑ ดิเรก ชัยนาม, เรื่องเดิม, หน้า ๑๔๔ - ๑๔๕

^๒

Foreign Relations of the United States; 1941, Vol. V

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลไทยตกลงขายดีบุกและยางให้อเมริกา และเพื่อจะ
 ควบคุมไม่ให้สินค้าที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ตกไปอยู่กับญี่ปุ่น อเมริกาปฏิเสธไม่ยอม
 รับทองคำของญี่ปุ่นจากไทย^๑ อเมริกาต้องการให้ไทยต่อต้านญี่ปุ่น และในที่สุดได้ตกลง
 ส่งน้ำมันให้ไทยทราบเท่าที่ไทยต่อต้านญี่ปุ่น โดยไม่ผูกพันกับการขายยาง ซึ่งเป็นการ
 เปลี่ยนแปลงนโยบายของอเมริกาที่มีต่อไทย เพราะในระหว่างที่เกิดกรณีพิพาทระหว่าง
 ไทยกับฝรั่งเศสนั้น Cordell Hull ประารภกับ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช อัครราชทูต
 ไทยประจำสหรัฐอเมริกา ถึงความวิตกของอเมริกาว่า ญี่ปุ่นจะกลืนทั้งไทยและอินโดจีน^๒

ระหว่างเดือน พฤษภาคม ๑๙๔๑ อเมริกาเริ่มคิดจะเพิ่มกำลังให้ไทย
 แข็งแกร่งพอที่จะต่อต้านความกดดันและลัทธิที่ไทยทำลายสถานภาพ และในขณะเดียวกัน
 ภาพพจน์ของไทยที่มีต่อญี่ปุ่นก็เปลี่ยนอย่างรวดเร็ว จากผู้ที่มาแสวงหาผลประโยชน์
 กลายเป็นผู้ที่เข้ามาคุกคาม ไทยได้ทำทุกอย่างเพื่อเพิ่มกำลังให้ตนเอง และเพื่อให้ทุก
 ฝ่ายตระหนักว่าไทยเป็นกลาง สำหรับสหรัฐอเมริกา ซึ่งแน่ใจแล้วว่าสงครามกับญี่ปุ่น
 นั้นเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงตัดสินใจส่งนักการทูตอาชีพ นาย Willys R. Peck
 มาแทนนายแกรนต์ หุตคนเคิม เพื่อจะไต่มน้ใจว่าจะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับ
 รัฐบาลไทยที่กรุงเทพฯ

ไทยทราบมาแนว่าญี่ปุ่นจะเข้าเมืองไทยและใช้ประโยชน์จากไทยเป็น
 แห้วงทำสงครามกับสหรัฐอเมริกา จากความทรงจำของพลโท ประยูร ภมรมนตรี^๓
 อดีตรัฐมนตรีและเจ้ากรมยุวชนทหาร ในรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม

^๑ Ibid, pp. 363 - 364

^๒ Hull, op.cit., p. 985

^๓ จากการสัมภาษณ์ ๓ ครั้ง และด้วยความกรุณาให้เอกสารมาศึกษา

... เมื่อจะเกิดการสู้รบกับฝรั่งเศสขึ้นในดินแดนอินโดจีน โดยไม่มีทางหลีกเลี่ยงใด ทางรัฐบาลพลตรีหลวงพิบูลสงครามได้ส่งทูตพิเศษไปเจรจากับรัฐบาลเยอรมันโดยลับคืบ เมื่อคนเคื่อนพฤศจิกายน ๒๔๘๓ เพื่อชี้แจงขอเท็จจริงและความจำเป็นที่จะต้องทำศึกกับฝรั่งเศส ซึ่งอยู่ในความมึนงงของเยอรมัน โดยมีพลตรีประยูร ภมรมนตรี เป็นหัวหน้าคณะรวมคว้านาวาโทสตีลลินชูลิสทอน (พล.ร.ต.) กับพันตรีทวนวิชัยชัทตะ (พ.อ.) ไคไปพบกับ ฟอนริบเบนทรอป รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศของนาซี และจอมพลเกออร์กคไคเปิดการเจรจากับริบเบนทรอปโดยลับคืบ ซึ่งวิตกกังวลว่าจะเป็นการเปิดแนวรบที่สองขึ้นทางคาบสมุทรอินโดจีนของใหญ่คัยการรบ ส่วนเรื่องดินแดนที่พึงปรารถนาจะส่งเสริมสนับสนุน แต่ขอให้เป็นดินแดนเดิมของไทยอย่างแท้จริงหาไมแล้วจะเป็นปัญหาทางการเมืองและมีการสู้รบกันอย่างไม่รู้จักจบสิ้น...

ที่เยอรมัน พลโทประยูร ภมรมนตรีได้พบกับนายพลโนมูระ ณ สถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำกรุงเบอร์ลิน และได้รับคำบอกเล่าว่าจะมีสงครามใหญ่เกิดขึ้นในตะวันออกไกล แต่จะเป็นแบบ "Skin War" เพื่อทำลายล้างลัทธิครอบครองเมืองขึ้นของยุโรป

ต่อจากนั้นพลตรีประยูรได้รับคำสั่งจากจอมพล ป.พิบูลสงครามให้เดินทางไปยังมอสโคว์ เพื่อดำเนินการสัมพันธ์ทางการทูตกับรัสเซีย ได้มีการแลกเปลี่ยนหนังสือและให้สัตยาบันกันต่อมา

พลตรีประยูรได้เดินทางไปญี่ปุ่น ซึ่งในขณะนั้นผู้นำของญี่ปุ่นรู้สึกว่ญี่ปุ่นอาจจะไม่ชนะในการรบ จากการพบกับนายกรัฐมนตรีโตโจ ได้รับคำสั่งถึงแผนการรบของญี่ปุ่นในเอเชีย ซึ่งรวมไทยและพม่า โตโจซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีรัฐมนตรีทหารบกและรัฐมนตรีมหาดไทย แถลงว่า พระมหาจักรพรรดิได้ทรงตัดสินพระทัยและไม่มื่อะไรภายใต้ดวงอาทิตย์สามารถเปลี่ยนแปลงได้

พลเรือเอก ยามาโมโตะ อิโซโรกุ ผู้บังคับการกองเรือผสม ซึ่งเป็นผู้วางแผนการโจมตีเพิลฮาเบอร์ กล่าวแก่พลตรีประยูรต่อสอบถามที่ว่า ญี่ปุ่นจะปฏิบัติต่อไทยในลักษณะทหารหรือไม่ เขาไม่เห็นด้วยกับการใช้กำลังทหารกับไทย แต่โตญี่ปุ่นเมื่อเกิดขึ้นแล้ว ก็ไม่มีใครจะหยุดไว้ได้ เพราะฉะนั้นกำลังทัพที่จะ "Fade away like a typhoon" ซึ่งคำตอบนี้ทำให้แน่ใจว่าญี่ปุ่นต้องการจะทำลายระบอบอาณานิคมและยุติอิทธิพลของชนชาวผิวขาว

พลตรีประยูร กลับมาถึงประเทศไทยเมื่อเดือนเมษายน และชี้แจงต่อรัฐบาลว่าสงครามจะต้องเกิดขึ้นภายใน ๘ เดือน ซึ่งจอมพล ป.ได้ดำเนินการเพื่อให้รัฐบาลอังกฤษ และรัฐบาลอเมริกาประกาศว่า ถ้าญี่ปุ่นรุกเข้าเมืองไทย ทั้งสองประเทศจะถือว่าเป็นการรุกรานอังกฤษและอเมริกา ซึ่งรัฐมนตรีต่างประเทศอังกฤษแอนโธนี อีเคนและนายคอร์เคล ฮัลลต่างให้คำตอบเมื่อวันที่ ๖ และ ๗ สิงหาคมตามลำดับว่า การกระทำใด ๆ ซึ่งเป็นการคุกคามความมั่นคงและบูรณาภาพของประเทศไทยแล้ว จะถือว่าเป็นการกระทบกระเทือนต่อผลประโยชน์ของอังกฤษและอเมริกา จอมพล ป. พิบูลสงครามได้ชี้แจงต่อนายแกรนต์เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคมว่า ไทยจะต่อต้านการรุกรานทางทหาร แต่ไทยก็ต้องการความช่วยเหลือในวันที่ ๑๘ สิงหาคม คอร์เคล ฮัลลยืนยันต่อ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชว่า ในกรณีที่ญี่ปุ่นโจมตีประเทศไทย สหรัฐอเมริกาจะช่วยเหลือไทยเช่นเดียวกับที่โคชวยจีน ๒

ในวันที่ ๒๘ สิงหาคม สถาปนุแทนราษฎรได้ยื่นพระราชบัญญัติ กำหนดหน้าที่ของไทยในเวลารบ พุทธศักราช ๒๔๘๔^๓ ซึ่งมีสาระสำคัญว่า หากประเทศใด

^๑ Martin Jr., op.cit., p. 458

^๒ Loc. cit

^๓ โปรคณูภาคผนวก

รุกรานไทยขอให้คนไทยทั้งชาติลุกขึ้นต้านทานต่อสู้จนชีวิตดับ เพื่อเกียรติภูมิและ
เอกราชของชาติไทย และถ้าไทยต้องปราชัยในที่แห่งใด ก็จงกอดความพินาศหรือเผา
ผลาญเสียให้วอดวาย อย่าเหลือไว้ให้เป็นประโยชน์แก่ศัตรูเลย

อันที่จริงแล้ว การดำเนินนโยบายทางการทหารและการทูตของญี่ปุ่น
เป็นลำดับมา ทำให้จอมพล ป.พิบูลสงครามเริ่มตระเตรียมการทั้งในด้านการเมือง
การทูตและการทหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่ญี่ปุ่นทำสัญญาไมรุกรานกับรัสเซีย^๑
ซึ่งเป็นโอกาสอันดีที่ญี่ปุ่นวางใจได้ว่ารัสเซียจะไม่มากก่ความผลประโยชน์ทางตะวันออก
ไกลของญี่ปุ่น^๒ และญี่ปุ่นสามารถถอนกำลังทางเหนือที่ป้องกันเขตแมนจูโกและพรม
แดนรัสเซียและพรมที่ทะเลจีนดำได้ ดังนั้นหลังจากสงครามอินโดจีน
ไทยก็เริ่มป้องกันราชอาณาจักรโดยเร่งรีบ ในวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๔๘๔ ได้มีคำสั่ง
ทบ.เลขที่ ๑๒๓๘๐-๘๐/๘๔ สั่งเตรียมการขยายกำลังกองทัพบกสนามในกรณีสงคราม
มหาเอเซียบูรพา

ในวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๔๘๔

ตั้งจอมพลป.พิบูลสงครามเป็นผู้นบัญชาการทหารสูงสุด และให้พลโทหลวง
พรหมโยธีเป็นรองผู้นบัญชาการทหารสูงสุด

ในวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๔๘๔

ตั้ง บ.ก.ทหารสูงสุด ประกาศพระบรมราชโองการกำหนดอำนาจ
ผู้นบัญชาการทหารสูงสุด
สงการฝึกทหารกองหนุนตามแผนการขยายกำลัง

^๑ Toland, op.cit., pp. 66 - 67

^๒ Hull, op.cit., p. 969

ประกาศตั้ง จอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นแม่ทัพบก
พล.ร.ท.หลวงสินธุสงครามชัยเป็นแม่ทัพเรือ
พล.อ.ท.หลวงอภัย เทวเศษเป็นแม่ทัพอากาศ
พล.อ.ท.พระคิปลัศตราคมเป็นเสนาธิการกองทัพอากาศ
พล.ต.พระยาอภัยสงครามเป็นผู้อำนวยการเขตภายใน^๑

ในขณะที่เดียวกันจอมพล ป.พิบูลสงครามพยายามหลีกเลี่ยงการกระทำ
ทุกอย่างที่แสดงตนเป็นศัตรูกับญี่ปุ่น^๒ และรัฐบาลก็ออกแถลงการณ์หลายฉบับว่า
จะรักษาความเป็นกลางอย่างเต็มที่และมีนโยบายเป็นมิตรที่ดีกับทุกประเทศ ไม่เป็น
ศัตรูกับประเทศใดเค็ดขาด^๓ ได้มีการเปลี่ยนตัวรัฐมนตรีบางตำแหน่ง เพื่อแสดง
ว่านิยมฝ่ายประชาธิปไตย^๔ และเมื่อนาย Willy R. Peck เอกอัครราชทูต
อเมริกันคนใหม่มาถึงกรุงเทพฯ ในราวเดือนกันยายน ๒๔๘๔ ได้สนทนากับนาย
ดิเรก ชัยนาม ถึงเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ไทยกับเยอรมัน อิตาลี
ไทยกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ฯลฯ ความลำบากของไทยที่เป็นประเทศเล็กถูกบีบ
จากทั้งสองฝ่าย เพราะพึ่งตัวเองไม่ได้ทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจและยุทธปัจจัย
นายดิเรก ชัยนามรับรองกับทูตว่าไทยนิยมสหรัฐอเมริกา เพราะเป็นประเทศที่มี
ไมตรีจิตต่อประเทศอื่นทั่วไปและไม่ถือการุณ สำหรับญี่ปุ่นไทยก็ยังนิยมในความ
สามารถของญี่ปุ่น แต่กลัวญี่ปุ่น เพราะนโยบายขยายตัวของญี่ปุ่นหลังจากนั้น ๓ สัปดาห์

^๑ เอกสารลับกระทรวงกลาโหม แผนการบรรจุกำลังนายทหารเตรียม
พร้อม พฤศจิกายน ๒๔๘๔

^๒ Martin Jr., op.cit., p. 458

^๓ ข่าวโฆษณาการ ฉบับที่ ๗ ประจำเดือนกันยายน ๒๔๘๔, หน้า ๑๕๐๑

^๔ Foreign Relations of The United States, 1941, Vol V,

นายเปครายงานไปยังรัฐบาลสหรัฐอเมริกาว่าควรสนับสนุนไทยเท่าที่จะทำได้เพื่อให้ยื่น
ฉันทไมตรี อยางนอการช่วยไทยโดยให้สินเชือและสินค้ำก็จะเป็นการกันไม่ให้ไทยต้อง
สมัครเข้าพัวพันกับญี่ปุ่น ไม่มีความเสียหายอะไรสำหรับสหรัฐอเมริกา และถ้าไม่พอใจ
เมื่อใดก็เลิกให้ความช่วยเหลือได้ทันที ทูตขอให้รัฐบาลอเมริกันรับคำเนนนโยบายนี้
การช่วยไทยทางเศรษฐกิจก็เพื่อที่จะส่งเสริมกำลังใจให้ไทยต่อต้านญี่ปุ่นไว้ ฉะนั้นไม่ควร
เรียกรองให้ไทยให้ค้ำมั่นในทางการเมืองแตออย่างใด หรือให้ทำสัญญาเรื่องยางและค้ำบุก
ตรงกันข้ามควรสนับสนุนนโยบายไทยที่จะไม่ล่าเอียงกับชาติหนึ่งชาติใด ซึ่งก็เท่ากับสนับสนุน
ให้ไทยรักษาความเป็นกลางไว้ได้^๑

ในราวกลางเดือนตุลาคม ๒๔๘๔ ไทยแนใจว่าเป็นประเทศดีไปที่ญี่ปุ่น
จะเข้ายึดครอง จึงได้ขอเครื่องบินรบ และยุทธปัจจัยอื่น ๆ จากอังกฤษโดยความกับปรึกษา
ทูตอังกฤษเซอร์โจชายครอสบีว่า

๑. อังกฤษจะดำเนินการทางทหารอย่างใด เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์
ของตนในกรณีญี่ปุ่นเข้าเมืองไทยและ

๒. อังกฤษจะมีความเห็นที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ไทยอย่างไรบ้าง

ทูตอังกฤษว่าจะรับรายงานรัฐบาลทันที แตะในเรื่องอาวุธยุทธภัณฑ์นั้นไม่มี
จริง ๆ แตะจะช่วยผู้กับทูตอเมริกันให้

นอกจากนั้นได้เร่งเรื่องที่กระทรวงกลาโหมต้องการซื้อเครื่องบินรบ
จำนวน ๒๔ เครื่องไปทางทูตอเมริกัน^๒ แตะรัฐบาลอเมริกันเห็นว่าเครื่องบินจะมี
ประโยชน์ในฟิลิปปินส์มากกว่าไทย แม้วการให้เครื่องบินต่อไทยจะเป็นการทอนกำลัง
ใจของญี่ปุ่นที่จะรุกรานไทยก็ตาม ในที่สคออเมริกาก็ไม่ไคส่งเครื่องบิน ๒๔ เครื่องมาให้
รัฐบาลไทย สำหรับทางคานอังกฤษก็ไม่อาจจะให้เครื่องบินได้ ในเดือนพฤศจิกายน ๒๔๘๔

^๑ คีเรก ชัยนาม, เรื่องเคิม, หน้า ๑๓๕ - ๑๓๗

^๒ Martin Jr., op.cit., p. 459

อังกฤษส่งปืนสนามและปืนครก กระสุนปืนและ เชื้อเพลิงในการบินจำนวนจำกัดให้ โดย
เกรงว่าของจำนวนดังกล่าวก็คงจะละลายไปหมดในเมื่อถูกญี่ปุ่นโจมตี ซึ่งจอมพล ป.
พิบูลสงครามไม่พอใจและได้ตอบทูตอังกฤษไปว่า

... เนื่องจากเราไม่มีอะไร ฉะนั้นก็จะต้องหลีกเลี่ยงสงครามกับญี่ปุ่น ถ้า
สามารถทำได้ จะจริง ๆ ก็ต่อเมื่อจำเป็น ...

ก็ได้ปรารภกับนายดิเรก ชัยนามว่า

... พวกนี้จะให้เราสู้คนเดียว ...

ในวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๔๘๔ เอกอัครราชทูตอังกฤษในกรุงวอชิงตัน
ได้รับรายงานจากเซอร์โจเซฟ ทรอสบี อัครราชทูตอังกฤษประจำไทยว่า ถ้าไม่ใ้
ความช่วยเหลือแล้ว รัฐบาลไทยจะต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของญี่ปุ่น^๒ ซึ่งความเห็น
ข้อนี้ได้รับการยืนยันจากอัครราชทูตสยามประจำกรุงวอชิงตันว่า ญี่ปุ่นจะโจมตีไทยใน
ไม่ช้า และร้องขอกำลังอาวุธ ซึ่งอเมริกาได้พิจารณาให้ไทยได้กู้เงิน ๑๐ ล้านดอลลาร์
เมื่อสงครามเกิดขึ้นแล้ว^๓

ในระยะหลัง ๆ ของเดือนพฤศจิกายน ท่าที่รุกรานของญี่ปุ่นต่อไทยเริ่ม
เห็นชัดขึ้น หนังสือพิมพ์ญี่ปุ่นเมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๑๙๔๑ กล่าวหาไทยว่าเจรจารวม
มือทางทหารลับ ๆ กับอังกฤษและอเมริกา และเตือนถึงผลร้ายที่จะตามมา ในขณะที่เดียว
กันรัฐบาลไทยได้ส่งคณะทหาร ซึ่งมี พ.อ. หลวงสุรมรงค์ไปติดต่อกับกองทัพภาคตะวันออกเฉียง
ไกลของอังกฤษที่สิงคโปร์ เพื่อขอร้องให้และขอทราบว่ ในกรณีพิพาทที่ญี่ปุ่นรุกรานประเทศ
ไทยฝ่ายอังกฤษจะให้ความช่วยเหลือได้เพียงใดหรือไม่^๔ และในระหว่างที่ พ.อ.
หลวงสุรมรงค์ไปเจรจาขอความช่วยเหลือจากอังกฤษนี้เอง ญี่ปุ่นก็เปิดฉากสงคราม

^๑ ดิเรก ชัยนาม, เรื่องเดิม, หน้า ๑๗๕

^๒ Jones, op.cit., pp. 321 - 322

^๓ Martin Jr., op.cit., p. 459

^๔ เนตร เชนะโยธิน, วงวนโคตดินของพันเอกโยชี่ (พระนคร : บริษัท

ในภาคตะวันออกเฉียงใต้เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๔๘๔ โดยส่งกำลังบุกรุกเข้ามาในประเทศไทยทุกด้านตั้งแตทางอรัญประเทศ, สมุทรปราการ ประจวบคีรีขันธ์, ชุมพร นครศรีธรรมราช, สงขลาและปัตตานี และตกลงไปทางใต้ในเขตแดนของมลายูคือ โกลตาบารูและกันตังอีกด้วย ฉะนั้นเมื่อเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น นายชูโบกามิ ยื่นคำขาดต่อรัฐบาลไทยในวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๔๘๔ ให้ไทยยอมกองทัพญี่ปุ่นผ่านประเทศ ไทยจึงมีทางเลือกน้อยเหลือเกิน นอกจากจะตอกลง ซึ่งเซอร์โจชยา ครอสบี้ อัครราชทูตอังกฤษประจำกรุงเทพฯ ในเวลานั้นเชื่อว่า

๑. เป็นเพราะความอ่อนแอทางทหารในตะวันออกเฉียงใต้ของเรา จึงทำให้ไทยต้องเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น ถ้าหากอังกฤษสามารถยื่นหยัดข้อปรับกันได้แล้ว ขาพเจ้าจะไม่สงสัยเลยว่าไทยจะดำรงความเป็นกลางต่อไป ...

๒. ยอมให้ญี่ปุ่นผ่านแดน ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔

ญี่ปุ่นเริ่มสงครามค่านแปซิฟิกด้วยการโจมตีพร้อมกัน โดยโจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ ฟิลิปปินส์ ฮองกงและประเทศไทย มีไทยเท่านั้นที่ได้รับคำเตือนล่วงหน้า จากคำให้การของเอกอัครราชทูตชูโบกามิ^๒ ประจำกรุงเทพฯ ในวันที่ ๑ ธันวาคม ๑๙๔๑ เอกอัครราชทูตได้รับคำสั่งจากรัฐบาลให้เตรียมพร้อมที่จะขอต่อรัฐบาลไทย เพื่อให้ทำสัญญาพันธมิตรกับญี่ปุ่นหรืออย่างน้อย ให้ยอมให้ทหารญี่ปุ่นเดินผ่านดินแดนไทยได้ เพื่อไปดำเนินการทางทหารตอมลายูและพม่า ต่อมาในวันที่ ๗ ธันวาคม เขาได้รับคำสั่งที่แน่นอนให้ดำเนินการดังกล่าวจากจอมพลเตระอูจิ ผู้บัญชาการทหารญี่ปุ่นในภูมิภาคนี้ ในคำวันนั้นจอมพล ป.พิบูลสงครามไม่อยู่ในกรุงเทพฯ

^๑ Crosby, op.cit., p. 127

^๒ F.C. Jones, Survey of International Affairs 1939 -

1946 (London : Royal Institute of International Affairs, 1955),

และคณะรัฐบาลของเขาแสดงความไม่สมัครใจที่จะตกลงตามคำเรียกร้องของเอกอัครราชทูต ทั้ง ๆ ที่ได้เตือนฝ่ายไทยแล้วว่า กองทหารญี่ปุ่นจะเข้ากินแดนไทยในวันพรุ่งนี้ เขา ซึ่งในที่สุดกองทหารญี่ปุ่นก็ได้เข้ากินแดนและในชั้นต้นได้ถูกต่อต้าน แต่เมื่อจอมพล ป.พิบูลสงครามมาถึงกรุงเทพฯ ในเช้าวันนั้น ได้สั่งให้หยุดต่อต้าน และตกลงกับเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น เพื่อให้ทหารญี่ปุ่นเข้าเมืองไทยได้โดยไม่ต้องรบกัน

จอมพล ป.พิบูลสงครามได้คัดเลือกรวมโชคชะตากับญี่ปุ่นและต่อมาได้มีการเจรจาทำกติกาพันธมิตรทางทหารกับญี่ปุ่นทันที กติกานี้ได้ลงนามกันเมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม โดยมีข้อความว่า ทางฝ่ายต่างจะเคารพเอกราชและอธิปไตยซึ่งกันและกัน ภาคีแต่ละฝ่ายจะช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเต็มที่ในด้านการเมือง การทหารและเศรษฐกิจ

ในกรณีภาคีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเกิดขัดกันขึ้นกับประเทศที่สามและฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะไม่แยกทำสัญญาสันติภาพหรือสงบศึก กติกานี้มีโปรโตคอลลับ ซึ่งไม่เปิดเผยว่าญี่ปุ่นจะช่วยให้ไทยได้คืนแดนคืนจากอังกฤษและไทยสัญญาจะช่วยญี่ปุ่นในกรณีสงครามซึ่งมีอยู่แล้ว

ระหว่างญี่ปุ่นกับประเทศฝ่ายตะวันตก สัญญาฉบับนี้ยกเลิกฉบับเดิมที่เพียงอนุญาตให้ญี่ปุ่นเดินทหารผ่าน ฉบับลงวันที่ ๘ ธันวาคม ๑๙๔๑ และวันที่ ๒๕ มกราคม ๑๙๔๒ ไทยได้ประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา

ส่วนหลักฐานทางค่านไทยเกี่ยวกับเหตุการณ์ เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ ตลอดจนการต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่น ในวันนี้มีผู้เขียนไว้มากมาย ซึ่งทุกคนสรุปลงความเห็นตรงกันว่าจอมพล ป.พิบูลสงครามไม่มีทางเลือกนอกจากจะยอมตามที่ญี่ปุ่นยื่นขอเสนอมา การต่อสู้จะนำมาซึ่งความพินาศของประเทศไทย โดยนำมือของญี่ปุ่น ซึ่งผู้เขียนขอแนะนำเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ในวันนี้มาบันทึกไว้ดังนี้

๑. ท.ประทีปเสนา, จอมพล ป. ขุนศึกผู้ไร้แผ่นดิน, หน้า ๑๑๑ - ๑๑๘
วิเทศกรณีย์ (นามแฝง), ไทยกับสถานการณ์สงครามโลกครั้งที่ ๒, หน้า ๓๓๕ - ๔๑๒
สุพรรณ คานตระกูล, ชีวิตและงานของดร.ปรีดี พนมยงค์, หน้า ๓๑๘ - ๓๒๐
F.C. Jones, Some Aspects of Siamese Politics, pp. 18 - 21 Nicol
Smith and Blake Clark, Into Siam : Underground Kingdom, pp. 261-266

... ในคำวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๔๘๔ (๑๙๔๑) จอมพล ป.พิบูลสงครามนายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารสูงสุด เดินทางไปตรวจราชการชายแดนทางตะวันออก เวลาประมาณย่ำค่ำ เซอร์โจเซฟ ครอสบี อัครราชทูตอังกฤษได้ไปพบนายคิเรก ชัยนามที่บ้าน และแจ้งว่าได้รับข่าวว่าเครื่องบินตรวจการณ์อังกฤษเห็นกองเรือรบญี่ปุ่นมาจากแหลมญวนและกำลังอยู่ในบริเวณใกล้ลาว ไทย นายคิเรกตามอัครราชทูตอังกฤษว่า ถ้าญี่ปุ่นเข้าไทยจะทำอย่างไร ทูตอังกฤษตอบว่าดาไทยสู้อังกฤษกองทัพเต็มทีเท่าที่จะช่วยได้ ...

เวลา ๒๒.๓๐ น. นายชูโบกามิ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่น พร้อมด้วยคณะคือ ผู้ช่วยทูตทหารบก ผู้ช่วยทูตทหารเรือ ที่ปรึกษาและเลขานุการ ลาม ขอพบนายกรัฐมนตรี แต่เมื่อนายกรัฐมนตรีไม่อยู่ก็จะขอพบหลวงอดุลเดชจรัส ในฐานะเป็นรองนายกรัฐมนตรี แต่รองนายกรัฐมนตรีไม่เต็มใจ จึงขอพบนายคิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นายชูโบกามิกล่าวว่า ที่มาขอพบนายกรัฐมนตรีวันนี้ ก็เนื่องจากมีเหตุการณ์สำคัญที่สุดในประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่นเกิดขึ้น สหรัฐอเมริกาและอังกฤษได้บีบบังคับญี่ปุ่นตลอดมา บัดนี้ญี่ปุ่นทนต่อไปไม่ได้แล้ว ฉะนั้นทุกจึงได้รับคำสั่งจากรัฐบาลให้มาแจ้งต่อนายกรัฐมนตรีว่า เนื่องจากเหตุจำเป็นกองทัพญี่ปุ่นจึงจำต้องขอเคลื่อนผ่านประเทศไทย เพื่อไปโจมตีประเทศทั้งสอง ซึ่งเป็นศัตรูของญี่ปุ่น และขอให้ตอบก่อนบ่ายสองโมงของวันที่ ๘ ธันวาคม นายคิเรก ชัยนามตอบว่า ประเทศไทยได้ประกาศตนเป็นกลาง ฉะนั้นจึงมีนโยบายไม่ช่วยเหลือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ทูตตอบว่าโดยที่เรื่องนี้เกี่ยวกับความเป็นตายของญี่ปุ่น ญี่ปุ่นจึงจำต้องได้รับอนุญาตให้เคลื่อนกำลังทั้งทางบก ทางทะเลและทางอากาศผ่านประเทศไทยให้จงได้ นายคิเรกตอบว่าไม่มีอำนาจอย่างใดที่จะอนุญาตหรือไม่อำนาจสั่งอนุญาตไม่ให้ต่อนั้นนายกรัฐมนตรีเท่านั้นสั่งได้ในฐานะที่เป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดควยอีกตำแหน่งหนึ่ง และรัฐบาลได้ประกาศเป็นคำสั่งประจำไว้แล้วว่า ไม่ว่ากองทัพประเทศไทยใด ถ้าเข้ามาในดินแดนไทย ให้ตอตันเต็มที่ ฉะนั้นผู้ที่ประกาศยกเลิกคำสั่งนี้คือ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด พันเอกทามูราอุช่วยทูตทหารบกญี่ปุ่นได้กล่าวว่า การ

ลาซากั้หมายถึงการนองเลือก เพราะเวลานี้ผู้ปุ่นได้ยกพลขึ้นบกตามจุดต่าง ๆ ในประเทศไทยแล้ว นายคิเรก ทอบว่าจะรีบรายงานรองนายกรัฐมนตรีให้รีบประชุมคณะรัฐมนตรีเดี๋ยวนี้ แล้วจะได้แจ้งให้คณะทูตทราบถึงผลของการประชุม

หลวงอดุลเดชจรัส ได้เรียกประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อเวลาประมาณ ๒๓.๐๐ น. ที่ประชุมฟังรายงานจากนายคิเรก เมื่ออภิปรายแล้วเห็นว่า ทำอะไรไม่ได้นอกจากตองรอนนายกรัฐมนตรีกลับ

ในระหว่างนี้ก็มีข่าวทางโทรเลข วิทยูและโทรศัพท์แจ้งว่ากองทหารผู้ปุ่นได้ยกพลบุกเข้ามาในดินแดนไทยตามจุดต่าง ๆ และในทุก ๆ จุดที่กองทหารผู้ปุ่นบุกเข้ามานั้นได้ปะทะกับหน่วยทหารไทยบ้าง ตำรวจและยุวชนไทยบ้าง

คณะรัฐมนตรีในเวลานั้นประกอบด้วยบุคคล ๒๔ ท่าน ^๒ มีทหารถึง ๑๗ คน มีพลเรือนเพียง ๗ คนเท่านั้น การที่จะพิจารณาวารบหรือไม่ ทางทหารยอมรับดีกว่าพลเรือน ถ้าคณะรัฐมนตรีซึ่งมีทหารถึงสองในสามวินิจฉัยวารบไม่ได้ ก็แปลว่าเหลือวิสัยที่จะรบจริง ๆ

เวลาประมาณ ๖.๐๐ น. ของวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ จอมพล ป. พิบูลสงครามเดินทางกลับมาถึงกรุงเทพฯ ในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีหลวงอดุลเดชจรัส เป็นผู้รายงานให้นายกรัฐมนตรีทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในระหว่างนั้นทูตผู้ปุ่นกำลังคอยคำตอบอยู่ หลวงอดุลเดชจรัส ได้รายงานเพิ่มเติมว่าผู้ปุ่นได้ส่งกองเรือรบมาเป็น ๓ กระบวนด้วยกัน กระบวนหนึ่งบางโคมหน้าตรงไปยังจังหวัดสงขลา มีเรือรบรวมด้วยกันทั้งสิ้นประมาณ ๑๕ ลำ อีกกระบวนมุ่งตรงไปทางทิศตะวันออก บริเวณเกาะสมุย

^๑ ข่าวโฆษณาการ ฉบับที่ ๑๒ ประจำเดือนธันวาคม ๒๔๘๔ หน้า ๒๗๘๑

^๒ ดูรายชื่อในภาคผนวก

จังหวัดสุราษฎร์ธานี และอีกกระบวนหนึ่งมุ่งตรงมาทางจังหวัดสมุทรปราการ สำหรับ
ที่ส่งชลากับปัตตานีนั้น โคชาววาญีปุ่น ไคยกพลขึ้นบกและไคทำการสู้รบกับทหารและตำรวจ
ไทยและที่รบกันอย่างดุเดือดและรุนแรงก็มีที่แม่น้ำน้อยจังหวัดสงขลา ตำรวจและทหาร
ไทยไครวมกำลังกันทำการต่อต้านอย่างเข้มแข็ง ส่วนที่จังหวัดปัตตานีก็กำลังรบกันอย่าง
รุนแรงในตัวเมือง ไคมีหน่วยยุวชนไทยเข้าสมทบกับกำลังตำรวจด้วย โดยเข้ายึด
สะพานข้ามแม่น้ำปัตตานีไว้ และมีการรบกันรุนแรงมาก ส่วนเหตุการณ์ภายนอกประเทศ
นั้นไคทราบว่า ญีปุ่นไคโจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์ กับเกาะต่าง ๆ อีกหลายแห่ง ไคถึงระเบิด
คลังน้ำมัน สายโทรเลขและโทรศัพท์ที่ถูกตัดขาดหมดใช้การไม่ได้ เพื่อตัดกำลังและการ
ติดต่อของกองทัพเรืออเมริกัน และพร้อมกันนั้นญีปุ่นก็ไคเข้าโจมตีประเทศฟิลิปปินส์ด้วย
ส่วนทางคานอังกฤษก็ไคทราบว่าทหารญีปุ่นไคเข้าโจมตีเมืองโกตาบารูและยกพลขึ้นบก
สำเร็จที่เมืองกลันตัน ใกล้กับเขตแดนไทยประมาณ ๑๕ ไมล์ ส่วนทางเมืองสิงคโปร์
ญีปุ่นก็ไคเครื่องบินเข้าโจมตีด้วย ญีปุ่นไคเปิดฉากโจมตีทุกแห่งไปหมด ทุก ๆ ชาติ
ช่วยเหลือกันไม่ได้ ทางจึงต้องช่วยตัวเองด้วยกันทั้งนั้น

พิจารณาจากสถานการณ์รอบ ๆ ประเทศแล้ว จะเห็นว่าไทยหวังพึ่งใคร
ไม่ได้ทั้งนั้น หน่วยทหารญีปุ่นกับทหารและตำรวจไทยกำลังรบกันอยู่ตามจุดต่าง ๆ หลาย
แห่ง ปัญหาว่าจะให้รบกันหรือจะให้หยุดยิง เพราะทุก ๆ นาทีคนไทยจะต้องตาย
เพิ่มขึ้น เรื่องนี้หลวงอดุลเดชจรัสเสนอความเห็นวา

... ญีปุ่นไม่ไคขอรองให้เราประกาศสงครามกับอังกฤษและอเมริกา และเราเอง
ก็ไม่พยายามที่จะประกาศสงครามกับเขาควย ฉะนั้นอังกฤษกับอเมริกาถ้าจะเห็น
ใจเราซึ่งเป็นประเทศเล็ก เพราะเขาเล็งก็ช่วยอะไรเราไม่ได้ แมแต่จะส่ง
อาวุธยุทโธปกรณ์ให้เราก็กังไม่ได้ และกฎที่เราขอผลัดเวลาสำหรับการตกลงใจ
จากนายกรัฐมนตรีนี้ ทางไทยก็ไคต่อสู้ป้องกันการรุกรานแล้ว ซึ่งแปลวาเราไค

* ทวี บุญยเกตุ, "ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศไทย
ในระหว่างมหาสงครามโลกครั้งที่สอง", ไทยกับสงครามโลกครั้งที่สอง (พระนคร :
ห้างหุ้นส่วนจำกัดสื่อการคำ, ๒๕๑๐), หน้า ๓๔๔ - ๓๕๐

ต่อสู้ ไม่ใช่วายอมแพ้โดยไม่สู้รบคมมือกับญี่ปุ่นเสียเลย เช่นที่บีตทานี่กับที่สูงชลา
เราก็คงได้ทำการต่อสู้กันอยู่ทั่วทุก และยังมี การรบกันที่อื่นอีกหลายแห่ง ซึ่งยัง
ไม่ได้รับรายงาน ทั้งหมดนี้ยอมเป็นพยานได้ก็ เราได้ทำหน้าที่รักษาความเป็น
กลางของเราแล้ว คราวนี้การที่เราจะตกลงใจต่อไปนั้น ก็ควรเป็นไปในลักษณะ
ฉันทักเป็นเบา คือ ควรจะยอมผ่อนผันตามคำร้องขอของเขา แต่เราจะไม่ประกาศ
สงครามกับอังกฤษและอเมริกา การผ่อนผันตามที่เขาขอมาแค่นี้ ก็ยังไม่ควร
เรียกว่าร่วมมือกับญี่ปุ่นที่เคียว เพราะในข้อเสนอของเขาที่ว่ามีว่าเราจะต้อง
ให้ความร่วมมือทางทหารกับเขาแต่อย่างไร จริงอยู่แม้การผ่อนผันให้แกญี่ปุ่น
เช่นนี้ ความเป็นเอกราชของเราจะลดลงไป แต่การลดลงเพียงแค่นี้ ยังดีกว่า
ที่จะต้องเป็นข้าเขารอยเปอรุ เซนต จนถึงกับเป็นเมืองขึ้นของเขา และถ้า
หากญี่ปุ่นเพ็ดียงพลาคือ ไปแพ้อังกฤษและอเมริกาเขา อังกฤษกับอเมริกา
จะเห็นใจเราในฐานะที่เป็นประเทศเล็ก และเราก็คงได้ทำการป้องกันต่อสู้การ
รุกรานของญี่ปุ่นตามหน้าที่แล้ว ...

ข้อเสนอของหลวงอคุลเคชจรัสดี รัฐมนตรีส่วนใหญ่เห็นด้วย แต่นายปริดี
พนมยงค์รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังคัดค้านว่า ก่อนที่จะรับความตัดสินใจคณะรัฐมนตรี
ควรพิจารณาถึงเกียรติของชาติ และสวัสดิภาพในอนาคต เราควรจะถามตัวเองว่า
โลกจะคิดอย่างไร ถ้าเราเป็นปรปักษ์ และจะคิดอย่างไรถ้าเรายินยอมตามคำขอของ
ญี่ปุ่น °

จอมพล ป.พิบูลสงครามกล่าวว่า เราไม่มีเวลาจะโต้เถียงกันถึงปัญหานี้
ครั้งนี้แล้วก็ตามความเห็นรัฐมนตรีผู้หนึ่งที่เป็นทหารและนิยมอักษะว่ามีความคิดอย่างไร
ได้รับคำตอบว่า การต่อสู้ตันทานญี่ปุ่นไม่อาจจะทำได้ นาย ก. จึงถามความเห็นของ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ซึ่งตอบว่าเราไม่อาจต่อตันทานญี่ปุ่นได้ ๒

° Nicol Smith and Blake Clark, Into Siam Underground Kingdom (Newyork : The Bobbs - Merrill Company, 1946) pp. 263 - 264

๒ Ibid, p. 264

เมื่อได้รับคำตอบเช่นนั้นแล้ว นายกรัฐมนตรีก็ถามความเห็นของรัฐมนตรีคนอื่น ๆ และหลังจากได้ปรึกษากัน นายกรัฐมนตรีก็ได้ตัดสินใจว่า การต่อสู้เป็นอันหมดหวัง ทางที่ดีที่สุดคือรักษาชีวิตและพลเมืองไว้ก่อน จึงเป็นอันตกลงให้หยุดยิง และระงับการต่อสู้ ยอมให้ทหารญี่ปุ่นผ่านไคเมื่อเวลา ๗.๓๐ น. ของวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔

ในขณะที่กำลังพิจารณาปัญหาข้อนี้ มีเหตุการณ์สำคัญอันหนึ่งซึ่งทำให้คณะรัฐมนตรีจำต้องยอมรับข้อเสนอของญี่ปุ่นนั่นก็คือ โทรเลขจากสิงคโปร์ ซึ่งมีข้อความว่า "Fend for yourselves. Sorry we can't help you."

นายกรัฐมนตรี กับนายดิเรก ชัยนาม ได้ออกจากที่ประชุมไปพบกับเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นกับคณะ ซึ่งนั่งรอคอยฟังคำตอบอยู่ หลังจากเจรจากันอยู่ประมาณ ๑ ชั่วโมง นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศก็กลับมาแจ้งให้ที่ประชุมทราบว่าคำขาดของญี่ปุ่นเปลี่ยนไปคือ แทนที่จะขอคืนที่พิฆาตอย่างเดียวกลับยื่นขอเสนอมาให้เลือกข้อใดข้อหนึ่งคือ

๑. จะให้ประเทศไทยเข้าเป็นไทรภาคี ตามกติกาสัญญาไทรภาคีฉบับลงวันที่ ๒๗ กันยายน ค.ศ. ๑๙๔๐ ซึ่งได้มีการลงนามกันระหว่างผู้นำของประเทศเยอรมัน ประเทศอิตาลีและประเทศญี่ปุ่น หรือ

๒. ประเทศไทยจะให้ความร่วมมือทางทหารกับประเทศญี่ปุ่นโดยอนุญาตให้กองทัพญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทยและอำนวยความสะดวกเท่าที่จำเป็นทุกประการในการที่ญี่ปุ่นจะเดินทัพผ่านไปนั้น กับทั้งจะได้จัดการโดยทันทีเพื่อป้องกันการปะทะอันอาจเกิดขึ้นระหว่างทหารไทยกับทหารญี่ปุ่นหรือ

๓. ประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นทำสัญญาพันธมิตรทางทหารรวมบริวารผูกและรวมการป้องกันด้วยกัน

ทั้งนี้ญี่ปุ่นจะให้หลักประกันว่า เอกอัครราชทูตไทยและเกียรติยศของประเทศไทยจะได้รับความเคารพนับถือ และจะร่วมมือกับประเทศไทยเอาคืนแดนซึ่งประเทศไทยได้เสียไปคืนมา จึงขอให้ประชุมพิจารณาว่าควรจะเลือกเอาอย่างไร *

ปัญหาที่จะต้องพิจารณาต่อไปก็คือ จะเลือกเอาทางไหน ทุก ๆ ทางย่อมมีทางร้ายอยู่ทั้งนั้น ขอเสนอที่หนึ่ง ถ้าจำเป็นต้องเข้าร่วมโดยไม่มีทางเลือกเสียแล้ว ควรเข้าข้างในทางที่มีรายยุโรปอยู่ควยดีกว่าตกอยู่ในกรงเล็บญี่ปุ่นแต่ผู้เดียว แต่การกระโดดเข้าสัญญาไตรภาคีในทันทีทันใดก็น่ากลัวอันตรายเหมือนกัน

ข้อเสนอที่สอง คือยอมให้ญี่ปุ่นผ่านแดนโดยไม่ร่วมมือเป็นการเบาที่สุด แต่ก็มองไม่เห็นว่าจะยุติเพียงเท่านั้น เพราะจะมีปัญหาตามมาอีกนานับประการ และไทยยอมปฏิบัติตามคำขอของญี่ปุ่นทุกอย่างไม่ได้ ถ้าหากสงครามจะยืดเยื้อต่อไปอีก ซึ่งในที่สุดญี่ปุ่นก็จะตึงคับ และอาจถึงขั้นปลดอาวุธ และทางที่สองนี้ ไม่มีการให้ประกัน เอกอัครราชทูตไทยควย

ข้อเสนอที่สาม การทำสัญญาพันธมิตรร่วมรบและร่วมรกันนี้ ยิ่งร้ายหนัก เพราะจะทำให้ฐานะของไทยเป็นเหมือนอินโดจีน เป็นการยอมรับว่าไทยอยู่ใต้อารักขาของญี่ปุ่นโดยตรง

คณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้ว มีความเห็นแตกต่างเป็นหลายฝ่าย ฝ่ายที่นิยมอีกจะเห็นว่าควรรับข้อที่สาม ฝ่ายที่เป็นกลางไม่ออกความเห็น นายคิเรก ชัยนาม ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเสนอว่า

* ทีวี บุญยเกตุ, เรื่องเดิม, หน้า ๓๕๓ - ๓๕๔

... ถ้าเมื่อเราต้องยอมญี่ปุ่น เพราะเราสู้ไม่ได้, อย่างมากก็เพียงยอมให้
ผ่าน ถ้าเราเลือกแบบอื่น โลกของวิจารณ์เราแน่นอนว่าที่แถลงไว้จะเป็น
กลางอย่างเคร่งครัดนั้น ความจริงก็สมคบกับญี่ปุ่น และไม่เพียงยอมญี่ปุ่น
เพราะสู้ไม่ได้ แต่กลับเขารวมเป็นพันธมิตรด้วย ...

ซึ่งความเห็นข้อนี้ หลวงอดุลยเดชจรัส กับนายปรีดี พนมยงค์สนับสนุน^๑

ใ้มีการถกเถียงกันอยู่นาน รัฐมนตรีส่วนมากจึงมอบให้นายกรัฐมนตรี
เป็นผู้วินิจฉัย เพราะในฐานะหัวหน้ารัฐบาลและบัญชาการทหารสูงสุด ยอมรับ
สถานการณ์ทั่วไปได้ทั้งหมดในแง่ทหารและการเมืองว่า ควรจะตกลงใจอย่างไรจึงจะเป็น
การเหมาะสม รัฐมนตรีส่วนมากออกความเห็นที่ไม่ประสงค์จะร่วมมือกับญี่ปุ่น และ
ไม่ต้องการสู้รบกับญี่ปุ่นต่อไป แล้วนายกรัฐมนตรีก็กล่าวขึ้นว่า

... ความจริงเราก็โคตรสู้เพื่อความเป็นกลางของเราแล้ว อังกฤษและ
อเมริกาคงจะว่าเราไม่โคตร และคงเห็นใจเราบาง^๒ ...

นายกรัฐมนตรีขอให้ที่ประชุมลงมติเลือกตกลงว่า จะรบกับญี่ปุ่นหรือไม่รบ
คณะรัฐมนตรีลงมติเป็นเอกฉันท์ไม่รบกับญี่ปุ่น โดยเลือกเอาวิธีที่ให้ฝ่ายญี่ปุ่นผ่าน
ประเทศไทยไปได้ แต่ขอให้เพิ่มเติมว่าให้ฝ่ายญี่ปุ่นเคารพต่อเอกราชและอธิปไตย
ของไทยด้วย^๓

^๑ คิเรก ชัยนาม, เรื่องเดิม, หน้า ๑๔๘

^๒ ทวี บุญยเกตุ, เรื่องเดิม, หน้า ๓๕๕

^๓ ท.ประทีปประเสน, จอมพล ป. ชนศึกผู้ไร้แผ่นดิน (พระนคร :
พัฒนาการพิมพ์, ๒๕๐๗) หน้า ๑๔๓ - ๑๔๔

ในที่ลับเมื่อเวลา ๙.๓๐ น. ของวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ นายกรัฐมนตรีจึงได้มีคำสั่งให้หยุดยิง และมอบให้พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ นายคิเรก ชัยนาม กับนายวินช ปานะนนท์เป็นผู้แทนไปเจรจากับญี่ปุ่น โดยมีหลักการในการเจรจาอยู่ ๔ ข้อว่า^๑

๑. การที่ยอมให้ฝ่ายญี่ปุ่นนำทหารผ่านดินแดนของประเทศไทยนี้ ต้องไม่ปลดอาวุธทหารไทย
๒. เรื่องกองทัพญี่ปุ่นขอผ่านนั้น จะเพียงแต่ผ่านเท่านั้น จะไม่พักอยู่ที่กรุงเทพฯ^๒
๓. ข้อตกลงที่จะตกลงกันนี้ ให้มีขีดจำกัดเฉพาะในเรื่องการทหารเท่านั้น และ
๔. ข้อตกลงนี้เป็นอันเด็ดขาด จะไม่มีอะไรเพิ่มเติมมาภายหลังอีก

ข้อความเหล่านี้ได้ทำหน้าที่สื่อตกลง ซึ่งนายคิเรก ชัยนามได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีให้ลงนามกับนายทสึโบกามิ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นในตอนเช้าวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ เมื่อได้ตกลงกันเรียบร้อยแล้ว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้รับอนุมัติให้เชิญทูตต่าง ๆ ประจำกรุงเทพฯ มาพบเพื่อแจ้งสถานการณ์ให้ทราบ รัฐบาลได้ออกคำแถลงการณ์ และเตรียมร่างพระราชกฤษฎีกาเปิดประชุมวิสามัญสภาผู้แทนราษฎรต่อไป

การตัดสินใจของนายกรัฐมนตรีนี้ คณะรัฐมนตรีเชื่อว่านายกรัฐมนตรีคิดถูก แต่สิ่งที่ไม่อาจมองเห็นล่วงหน้าได้ทันทีก็คือ ทำครึ่งทางไม่ได้ ในไม่ช้าไทยจะต้องตัดสินใจว่าจะร่วมมือกับญี่ปุ่นหรือจะต้องถูกยึดครอง^๒

^๑ ทวี บุณยเกตุ, เรื่องเดิม, หน้า ๓๖๕

^๒

การที่ไทยต้องยอมให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านแดนในเดือนธันวาคม ๒๔๘๔ นี้ เป็น ปัญหาที่มีผู้ถกเถียงกันว่า ไทยไม่มีทางเลือกทางอื่นเลยหรือ จากข้อคิดเห็นของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช อัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตัน ในการให้สัมภาษณ์คนนาย Jayanta K. Ray ^๒ : สถานการณ์โดยทั่ว ๆ ไปของไทยในขณะนั้นบังคับว่า รัฐบาลไทยไม่มีทางเลือกทางอื่น นอกจากต้องยอมจำนน เพราะกองทัพญี่ปุ่นเข้ามาอยู่ใน กรุงเทพฯ ฯ แล้ว ไม่มีประโยชน์ที่จะต่อสู้กับกำลังที่เหนือกว่า และประเทศไทยก็จะ ถูกทำลายเสียหาย ม.ร.ว. เสนีย์ ฯ ใ้ไปตามสถานที่ต่าง ๆ ทางภาคใต้เช่น นครศรีธรรมราช ซึ่งกองทัพไทยต่อต้านกองทัพญี่ปุ่นและผลก็คือ ความสูญเสียทั้งชีวิต และทรัพย์สิน การบุกทำลายของญี่ปุ่นมีทางเลือกเหลืออยู่ทางเดียวคือยอมจำนนและการยอมแพ้ชาติที่มีกำลังเหนือกว่าก็เสียเกียรติภูมิเพียงเล็กน้อย เพราะกรณีเช่นเดียวกันนี้ เคนมาร์คก็ยอมแพ้เยอรมัน เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกทำลาย ประเทศไทยและ เคนมาร์คมีเหตุผลในการยอมจำนนเหมือนกัน

๓. สัญญาความร่วมมือทางทหารกับญี่ปุ่น (๑๑ - ๒๑ ธันวาคม ๒๔๘๔)

ความตกลงที่ลงนามกันในตอนเช้าวันที่ ๘ ธันวาคมนั้น มีข้อความสั้น ๆ เพียง ๓ ข้อ และความในข้อสองมีว่า เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารของทั้งสองประเทศจะปรึกษา หรือทำความตกลงกันในรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องกองทัพญี่ปุ่นผ่านแดน ฉะนั้นในทันทีที่ลงนามในข้อตกลงนี้ ทั้งสองฝ่ายก็แต่งตั้งนายทหารชั้นผู้ใหญ่เพื่อประชุมปรึกษาเรื่อง รายละเอียดต่อไป เริ่มประชุมตั้งแต่ตอนเย็นวันที่ ๘ ธันวาคม และประชุมกันอีกในวันที่ ๙ ทำความตกลงในรายละเอียดต่าง ๆ เรียบร้อยจนได้เตรียมพิมพ์ข้อตกลง

พร้อมสรรพ นึกหมายจะลงนามกันในวันที่ ๑๐ ธันวาคม แต่เมื่อถึงเวลาที่นั้นคหหมาย ฝ่ายญี่ปุ่นไม่มาลงนาม ปรากฏว่าเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นได้นำร่างสัญญาพร้อมมือไปยื่นต่อ นายกรัฐมนตรี ขอให้ทำความตกลงกันใหม่คือ ให้เขารวมมือกับญี่ปุ่นในสงครามครั้งนี้

ได้มีการเรียกประชุม คณะรัฐมนตรีในเช้าวันที่ ๑๑ ธันวาคม มี รัฐมนตรีประชุม ๒๒ คน การประชุมครั้งนี้มีความสำคัญไม่น้อยกว่าวันที่ ๘ ธันวาคม เพราะเป็นก้าวใหม่อีกก้าวหนึ่งซึ่งไทยจะต้องออกจากความเป็นกลางกลายเป็นพันธมิตร ญี่ปุ่น

รัฐมนตรีและนายกรัฐมนตรีได้พิจารณาปรึกษา และแลกเปลี่ยนความเห็น กันโดยละเอียด นายกรัฐมนตรีเล่าให้ที่ประชุมฟังว่า เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นชี้แจงว่า มูลเหตุที่ญี่ปุ่นยื่นข้อเสนอมาใหม่ก็เพราะเห็นว่าความตกลงเรื่องผ่านแดนที่ทำกันมาแล้ว นั้น ไม่มีหลักฐานมั่นคงพอ จึงขอให้ทำแบบใหม่

ความจริงเป็นที่รู้กันว่า ญี่ปุ่นไม่พอใจในความตกลงที่ทำกัน ในกรรมกร ผ่านแดนที่ประชุมกันมาเมื่อวันที่ ๘ และ ๙ ธันวาคม เพราะฝ่ายไทยไม่สามารถจะ ยอมให้ทุกสิ่งทุกอย่างที่ญี่ปุ่นขอ ในบรรดารัฐมนตรีที่อภิปราย ออกความเห็นในปัญหา ข้อนี้ ไม่มีใครสักคนเดียวที่แสดงความเห็นดีเห็นชอบ หรือว่าควรจะต้องตกลงรับโดย หวังผลคืออย่างไร ทุกคนเห็นว่าถ้าต้องรับก็ด้วยความจำใจ โดยไม่มีทางเลือกเสีย ถ้าหากไม่รับตามข้อตกลงใหม่ก็อาจจะเกิดรบกัน เมื่อตกลงใจหยุดรบในวันที่ ๘ จะกลับ มารบในวันที่ ๑๑ เมื่อทหารญี่ปุ่นเข้ามาอยู่เต็มบ้านเมืองแล้วก็จะร้ายหนัก ทุกคนเห็นว่า

^๑ หลวงวิจิตรวาทการ, หลังจากประกาศสงคราม (พระนคร : โรงพิมพ์ไทยแบบเรียน), หน้า ๑๕๑

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๒

ไม่มีทางอื่น แม้จะมีความเห็นว่าไม่ควรรับตามข้อตกลงใหม่ ก็ไม่สามารถจะบอกได้ว่าจะให้ทำอะไร จึงเป็นอันทำสัญญาร่วมมือกับญี่ปุ่น ซึ่งนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามกับเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๔๘๔^๑

ก่อนที่ไทยจะลงนามในความตกลงเป็นพันธมิตรทางทหารกับญี่ปุ่น เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๔๘๔ นายกรัฐมนตรีได้กล่าวคำปราศรัยแก่ประชาชนชาวไทยทางวิทยุกระจายเสียง เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๘๔ มีความสำคัญตอนหนึ่งว่า

... ในการที่จะให้ชาติของเราคงอยู่เป็นเอกราช เรามีวิถีทางอย่างใดที่จะให้ชาติของเราดำรงอยู่ได้ เราก็คงต้องใช้วิถีทางเหล่านั้นทุกสิ่งทุกอย่าง...

... ในการที่รัฐบาลตกลงไปกับทางฝ่ายรัฐบาลญี่ปุ่น ในการที่ได้ยินยอมให้กองทัพญี่ปุ่นผ่านประเทศไปไค้นั้น ก็ยอมเป็นประการแรกและเป็นประการที่สำคัญ ซึ่งเราได้อภิวัตินำชาติของเราไปในทางที่พินอัตราย ในการที่เราได้ตกลงไปนี้ ข้าพเจ้าได้พิจารณาโดยรอบคอบแล้ว มีความเห็นว่าเป็นหนทางที่ดีที่สุดที่ชาติของเราควรจะทำเช่นนั้น ถ้าจะพุกกันงาย ๆ ก็หมายความว่า เราเปลี่ยนจากนโยบายเป็นกลาง ซึ่งเราไม่สามารถจะรักษาไว้ได้ มาเป็นนโยบายที่ยอมให้กองทัพญี่ปุ่นไคผ่านประเทศเราไปสำหรับทำงานเพื่อประเทศชาติของชนชาวญี่ปุ่นและอื่น ๆ เมื่อเหตุการณ์ไคเป็นเช่นนี้ ก็หมายความว่านโยบายของเราไคเปลี่ยนไปบาง ฉะนั้นจึงขอพี่น้องชาวไทยทุกคนให้ร่วมมือและไคเปลี่ยนนโยบายให้เป็นไปตามที่รัฐบาลไคทำความตกลงไว้กับญี่ปุ่นทุกประการ ...

... ข้าพเจ้าเห็นว่าในการที่เราผูกไมตรีกับญี่ปุ่นนั้น ยอมเป็นของพึงประสงค์อย่างยิ่ง และเป็นของจำเป็นสำหรับขณะนี้ ...

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๓

^๒ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑๒ ประจำเดือนธันวาคม ๒๔๘๔,

หลังจากที่ได้ลงนามในความตกลงเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น และประกาศเมื่อ
เช้าวันที่ ๑๒ ธันวาคม รัฐบาลก็ได้ออกแถลงการณ์ และคำวันนั้น จอมพล ป. พิบูล -
สงครามได้กล่าวพลอบใจประชาชนทางวิทยุกระจายเสียง มีความสำคัญตอนหนึ่งว่า

... ในเรื่องกิจการงานระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง
นโยบายของชาตินั้น เราจะกระทำตามความพึงพอใจของเราทุกสิ่งทุกอย่าง
หาใดไม่ เราจะต้องว่าพวกเราชาวไทยมีความเห็นอย่างนี้แล้วจะต้องให้
รัฐบาลดำเนินอย่างนี้ หรือรัฐบาลมีความเห็นอย่างนั้นก็คงปฏิบัติอย่างนั้น
เสมอไป ยอมเป็นไปไม่ได้ นโยบายของประเทศทุกประเทศย่อมมีความ
เกี่ยวพันกัน นโยบายภายในนั้นย่อมอยู่ที่ความบีบบังคับหรืออิทธิพล
เกี่ยวพันของนโยบายการเมือง ซึ่งมาจากนานาประเทศ ยิ่งเราเป็นประเทศ
เล็ก นโยบายต่างประเทศที่เขามาเป็นผู้นำนโยบายภายในของเรานั้นก็ยิ่ง
มีน้ำหนักมากขึ้นตามส่วนความจำเป็นที่เราต้องผ่อนผันนโยบายการเมือง
ภายในของเรามาเดินตามความประสงค์ของนโยบายต่างประเทศ ก็มีเป็น
จำนวนไม่น้อย ...

... ประเทศเล็กจำเป็นต้องลดนโยบายภายใน เพื่อให้เอียงเอนไปตาม
นโยบายของต่างประเทศภายนอกอยู่เสมอ ๆ ...

... ข้าพเจ้าอยากจะพูดกล่าวถึงสิ่งที่เราตกลงกับญี่ปุ่น
รวมการทหารเป็นฉบับที่ ๒ เสียด้วย ในเรื่องนี้รัฐบาลและข้าพเจ้าได้
พิจารณาแล้วเห็นว่า ในการที่เราจะรวมการทหารกับญี่ปุ่นคราวนี้ มีแต่ทางที่
จะนำความดีเป็นประโยชน์ โภกผล และความสุขสมบูรณาสุเราทั้งสิ้น
เพราะฉะนั้นสำหรับข้าพเจ้าจึงขอปักใจแน่วแน่ในอันที่จะปฏิบัติตามสัญญา
นั้น แม้อันใดที่จะต้องไขว่คว้าหาทำการรบ ข้าพเจ้าก็จะรบและเป็นอย่าง
ไรก็จะรบ รบตลอดไปจนกว่าจะนำความสันติสุขมาสู่ชาติของเรา ...

... คราวนี้จึงมีปัญหาวาทกกองทัพไทยเข้าร่วมรบด้วยหรือไม่ ข้าพเจ้าขอ
อธิบายว่า กองทัพไทยถึงแม้จำนวนกำลังน้อย แต่ทว่าเมื่อใดเป็นมิตรกับ
กองทัพญี่ปุ่นเช่นนี้แล้ว ก็ย่อมเป็นการส่งเสริมกำลังใจของกองทัพญี่ปุ่น
และเพิ่มความสะดักขึ้นโดยนานาประการ ในการที่เขาจะทำการขางหน้า

คั้งนี้ขุมนับเป็นการมีคุณค่าแก่กองทัพญี่ปุ่นด้วย สำหรับกองทัพไทยของเรา
ถึงแม้ว่าเราจะโค่นการรบ เมื่อรบแล้วก็เป็นธรรมดาที่เราจะยอมรับ
การตอบแทน ซึ่งข้าพเจ้าเชื่อว่า เมื่อชัยชนะมาสู่กองทัพญี่ปุ่นแล้ว ชัยชนะ
อันนั้นก็คงจะมาถึงกองทัพไทยด้วยคัจเดียวกัน ข้าพเจ้าเชื่อว่าผลประโยชน์
ใด ๆ ที่กองทัพญี่ปุ่นจะโครับจากชัยชนะนั้น ข้าพเจ้าก็เชื่อว่ากองทัพไทย
หรือประเทศไทยยอมจะโครับประโยชน์บาง ไม่โคยทางตรงก็โคยปริยาย
ฉะนั้นจึงสรุปโคความว่า การที่เราจะเขาทำการรวมรบกับญี่ปุ่นคราวนี้
ก็เป็นการรบเพื่อประเทศชาติของเรา และโคความวัฒนาถาวรแห่งบ้าน
เมืองของเราโคยแท้ ทั้งยังกว้านข้าพเจ้ายังเชื่อว่า เป็นการรบเพื่อเพิ่ม
พูนความเจริญของชาติไทย ในอนาคตอีกด้วย "...

โคมีการเปลี่ยนแปลงในคณะรัฐมนตรี ^๒ คือในวันที่ ๑๕ ธันวาคม
๒๔๔๔ นายกรัฐมนตรี ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และกระทรวง
การต่างประเทศ พลโทมังกรพรหมโยธี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
นายคิเรก ชัยนามเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

ในวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๔๔๔ ตั้งนายปรีดี พนมยงค์เป็นผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์ ^๓ เป็นที่เข้าใจกันว่ารัฐบาลญี่ปุ่นไม่ชอบนายปรีดี พนมยงค์
เพราะนายปรีดีโคคคานการทำสัญญารวมรบกับญี่ปุ่น ฉะนั้นจึงถูกอิทธิพลภายนอก
ประเทศ (ญี่ปุ่น) บีบให้พ้นจากวงการเมือง และเป็นความประสงค์ของจอมพล ป.
พิบูลสงครามด้วย เพราะทั้งสองเป็นคนรักอำนาจด้วยกัน จึงหลีกเลี่ยงไม่โคยตัวเอง

^๑ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑๒ ประจำเดือนธันวาคม ๒๔๔๔
หน้า ๒๔๕๐ - ๒๔๕๒

^๒ มนูญ บริสุทธิ์, เรื่องเดิม, หน้า ๑๓๙ - ๑๔๑

^๓ ข่าวโฆษณาการ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑๒ ประจำเดือนธันวาคม ๒๔๔๔
หน้า ๒๓๔๔

ที่จะต้องกระทบกระทั่งกัน และเมื่อนายปรีดีไม่ยอมเอาใจญี่ปุ่นในวิธีที่จอมพล ป. กระทำลงไป กล่าวคือ ไม่เห็นด้วยกับการที่จะให้รัฐบาลญี่ปุ่นกู้เงินจากไทย และคัดค้านว่าตราใบโคที่ยังเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง จะไม่ยอมพิมพ์ธนบัตรเพิ่มขึ้น เพราะจะทำให้เกิดผลเสียทางเศรษฐกิจคือ จะทำให้เกิดเงินเฟ้อ การที่ทหารญี่ปุ่นจะพิมพ์ธนบัตรของเขาขึ้นใช้เอง เพื่อว่าเมื่อสงครามเสร็จจึ้นลง ไทยจะได้ประกาศยกเลิกธนบัตรเหล่านี้เสีย ข้อเสนอแนะของนายปรีดี ทำให้จอมพล ป. ขุ่นเคือง และโต้แย้งว่าการปฏิบัติตามข้อเสนอของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เท่ากับเป็นการแสดงว่าไทยได้เสียเอกราชและอธิปไตยไปแล้ว จึงไม่เห็นด้วย นายปรีดีค้านว่า การที่ไทยยอมให้ทหารญี่ปุ่นเข้ามาอยู่เต็มบ้านเต็มเมือง และทำอะไรต่าง ๆ ไม่ได้หมายความว่า เราได้เสียเอกราชและอธิปไตยไปแล้วหรือ หลังจากโต้โต้เถียงกันอย่างรุนแรง ในที่สุดนายกรัฐมนตรีก็ขอความเห็นจากรัฐมนตรีคนอื่น ๆ และเสียงส่วนใหญ่เห็นพ้องด้วยกับนายกรัฐมนตรีว่าให้กองทัพญี่ปุ่นยืมเป็นเงินบาท โดยพิมพ์ธนบัตรออกใช้เพิ่มเติมให้มากขึ้นตามความจำเป็น ฉะนั้นหลังจากที่ญี่ปุ่นเข้าประเทศไทยเพียง ๘ วันจอมพล ป. จึงกำจัดนายปรีดี โดยแต่งตั้งให้เป็นผู้สำเร็จราชการเสีย ๒

นอกจากนั้นก็มี การเปลี่ยนตัวอธิบดีกรมโฆษณาการ โดยอ้างเหตุผลว่า เพราะการสงครามสมัยนี้ต้องอาศัยการโฆษณาเป็นเครื่องช่วยหึ่งที่ทำความเข้าใจอันดีกับนานาประเทศและภายในประเทศ ๓

ต่อจากวันที่ ๑๑ ธันวาคม ได้มีการทำกติกาสัญญาพันธมิตรกับญี่ปุ่นฉบับลงวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๔๘๔ อันที่จริงกติกานั้นเป็นความตกลงฉบับที่ ๑๑ ธันวาคม แต่นำมาแก้ไขใหม่ ด้วยเหตุผล ๒ ประการคือ

๑ Ray, op.cit., pp. 29 - 30

๒ Ibid., pp. 78 - 79

๓ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง วันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๔๘๔

๑. ความตกลงที่ทำกันในวันที่ ๑๑ ธันวาคมนั้นไม่เป็นรูปสัญญาที่ถูกต้องตามวิธีการทางทูต แต่เป็นรูปคล้ายคำachatที่ญี่ปุ่นเขียนมาบังคับให้ไทยลงนาม ทางญี่ปุ่นเองก็เห็นว่าไม่เป็นการถูกต้องที่จะทำในรูปนั้น จึงตกลงทำให้เป็นรูปที่ถูกแบบสัญญาระหว่างประเทศ ฝ่ายไทยก็เห็นว่าถ้าจำเป็นจะต้องร่วมมือกับญี่ปุ่นแล้ว ก็ต้องรวมในฐานะที่เสมอ ๆ กัน แม้ความจริงไทยจะต้องทำอะไรทุกอย่างด้วยความจำใจที่ญี่ปุ่นบังคับก็

๒. ได้เพิ่มเติมข้อความเรื่องเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นสำหรับไทย

สัญญาที่ทำใหม่นี้ เรียกชื่อว่า "กติกาสัญญาพันธมิตรระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น" มีข้อความโดยย่อว่า ทางฝ่ายต่างจะเคารพเอกราชและอธิปไตยซึ่งกันและกัน ภาคว่าแต่ละฝ่ายจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อย่างเต็มที่ในด้านการเมือง การทหารและการเศรษฐกิจ ในกรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเกิดขัดกันขึ้นกับประเทศที่สาม และฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะไม่แยกทำสัญญาสันติภาพหรือสงบศึก สัญญานับนี้ยกเลิก สัญญานับลงวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ ที่เพียงอนุญาตให้ญี่ปุ่นเดินทหารผ่าน

เป็นที่น่าสังเกตว่า ได้มีการลงนามกติกาสัญญาพันธมิตร ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เพื่อให้สนธิสัญญานี้มีความศักดิ์สิทธิ์ ป้องกันมิให้ญี่ปุ่นละเมิดกติกาสัญญา และเพิ่มชื่อเรียกกองทัพไทยมากขึ้นอีก

๔. ประกาศสงคราม (๒๕ มกราคม ๒๔๘๕)

การประกาศสงครามเป็นเรื่องที่กล่าวขวัญกันมาก เป็นการยากที่คนภายนอกจะทราบความจริงว่า ประกาศสงครามด้วยเหตุใด หลังจากสงครามสิ้นสุดแล้ว ชาวอเมริกันผู้หนึ่งตั้งปัญหาถามพลเรือตรีหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ในฐานะที่ดำรง

ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีว่า เหตุใดไทยจึงประกาศสงคราม นายกรัฐมนตรีตอบว่า
ที่ประกาศสงครามก็เพราะความจำเป็น °

แม้ประเทศไทยจะได้ทำกติกาสัญญาพันธมิตรกับญี่ปุ่นแล้วก็ตาม แต่
ประเทศไทยก็ยังมิได้ประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา และมีได้ทำการ
ประทุษร้ายทั้งสองประเทศนี้แต่อย่างใด ในวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๔๘๔ กองบัญชา
การทหารสูงสุดแถลงข่าวว่า อังกฤษได้รุกรานทางอากาศดังนี้

วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๔๘๔

เวลา ๖.๒๐ น. ทิ้งระเบิดที่สงขลา ๔ ลูก

เวลา ๑๐.๔๐ น. ทิ้งระเบิดที่นครสวรรค์ ๓ ลูก

เวลา ๑๕.๓๐ น. เครื่องบิน ๒ เครื่องโจมตีกองบินน้อยที่ ๕
ที่ประจวบ ไซปิ้งกราค

เวลา ๑๕.๓๕ น. หลังจากโจมตีกองบินน้อยที่ประจวบแล้ว
เครื่องบิน ๔ เครื่องได้เลยมาโจมตีหัวหิน
ซึ่งมิได้มีกำบังกันทางทหารแต่อย่างใดและ
ไซปิ้งกลยิงกราคลงมา

วันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๔๘๔

เวลา ๑๑.๐๐ น. เครื่องบินสองเครื่องมาโจมตีบ่อฝ้ายกิ่งอำเภอ
หัวหิน ไซปิ้งยิงกราคประมาณ ๑๐๐ นัด

เวลา ๑๔.๓๐ น. เครื่องบิน ๒ เครื่องทิ้งระเบิดชุมพร ๓ ลูก
ฝ่ายเราได้รับความเสียหายเล็กน้อย

วันที่ ๘ มกราคม ๒๔๘๕ กรุงเทพฯ ๑ ถูกโจมตีทางอากาศเป็นครั้งแรก เครื่องบินอังกฤษ ๓ เครื่องได้ทิ้งระเบิดเพลิงและระเบิดทำลายลงมา ไข่น้ำมันกล อากาศโลยี่งราษฎร ต่อมาคืนวันที่ ๒๔ มกราคม เครื่องบินอังกฤษอีก ๒ เครื่องได้ มारังควานกรุงเทพฯ ๑ อีกเป็นครั้งที่สอง ถูกยิงตก ๑ เครื่อง นักบินตายหมด

ในระหว่างวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ ถึง ๒๐ มกราคม ๒๔๘๕ ประเทศไทยถูกโจมตีทางอากาศ ๓๐ ครั้ง และถูกโจมตีทางพื้นดิน ๓๖ ครั้ง จังหวัด ที่ถูกโจมตีมี เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี นครสวรรค์ กรุงเทพฯ ๑ ชนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สงขลา และยะลา ในบรรดานักบินที่จับได้ในประเทศไทยก็มี นักบินอเมริกันอยู่ด้วย ๑

จากแถลงการณ์ของรัฐบาล ฉบับลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๘๕ เกี่ยวกับการประกาศสงครามต่อบริเตนใหญ่ และสหรัฐอเมริกา มีสาระสำคัญสรุปได้ว่า โดยที่สหรัฐอเมริกาและอังกฤษได้ทำการรุกรานไทย โดยใช้เครื่องบินทิ้งระเบิด ฉะนั้นรัฐบาลจึงได้ประกาศสถานะสงครามระหว่างไทยกับบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่เวลาเที่ยงวันของวันที่ ๒๕ ธันวาคม เป็นต้นไป ๒

ชาวการประกาศสงครามนี้มีทั้งเสียงที่เห็นชอบด้วยและไม่เห็นด้วย พวกที่ไม่เห็นด้วยมีเหตุผลว่า ถ้าไทยไม่ประกาศสงคราม ญี่ปุ่นอาจได้ประโยชน์จากไทยมากกว่า เพราะสัมพันธ์มิตรคงไม่กล้าทำรุนแรงกับไทย ซึ่งในที่สุดญี่ปุ่นจะได้ประโยชน์ด้วย แต่เมื่อประเทศไทยประกาศสงครามแล้ว เช่นนี้ก็คงจะถูกสัมพันธ์มิตรปฏิบัติเต็มที่ ๓

๑ สังข์ พิชโนทัย, ของดีในประวัติศาสตร์, (พระนคร : สำนักพิมพ์ คลังวิทยา, ๒๕๐๗), หน้า ๔๖๑ - ๔๖๒

๒ ข่าวโฆษณาการ ประจำเดือนมกราคม ๒๔๘๕ หน้า ๖.

๓ ดิเรก ชัยนาม, เรื่องเดิม, หน้า ๒๘๘

สำหรับอัครราชทูตอังกฤษมีความเห็นว่า

... การที่ไทยประกาศสงครามกับอังกฤษ ในคำแถลงการณ์นั้นน่าประหลาด
พูดเป็นเด็กและไม่จริงจัง การที่ญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ และเมืองอื่น ๆ ใน
ประเทศไทยเป็นฐานทัพสำหรับคำเนิการรบพุ่งกับเรา (อังกฤษ) จึงไม่
ควรประหลาดใจที่เรา (อังกฤษ) จำต้องดำเนินการขอมอบญี่ปุ่น ซึ่งตั้งอยู่
ในเมืองไทย การทิ้งระเบิดแน่นอนจะโหม่นฆ่าไม่ไค จอมพล ป.พิบูล-
สงครามแถลงว่า การมาทิ้งระเบิดของอังกฤษเป็นการละเมิดกฎหมายระหว่าง
ประเทศ นอกจากนี้ในคำประกาศสงครามยังกล่าววว่าเรา (อังกฤษ) พยายาม
ควบคุมฐานะการเงินของไทย และจะควบคุมการค้าชาว ย่าง ดีบุกและไม่สีก
ซึ่งไม่เป็นความจริง เรา (อังกฤษ) ไม่เคยเข้าแทรกแซงเลย ...

อัครราชทูตอังกฤษ เห็นใจว่าจอมพล ป.พิบูลสงครามไม่มีความตั้งใจที่
จะเข้าข้างญี่ปุ่น จนกระทั่งวินาทีสุดท้าย และเพราะความอ่อนแอทางกำลังทหาร
ของเรา (อังกฤษ) ในตะวันออกไกล จึงทำให้ไทยต้องรวมเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น^๒
และไทยอยู่ในฐานะลำบาก ถ้าสักคังต้องถูกญี่ปุ่นยึดครอง ปลดอาวูช และนองเลือด^๓
แต่ไม่เห็นควยที่ช่วยเหลือร่วมมือกับญี่ปุ่นในตอนหลัง โดยการรีบเซ็นสัญญาความร่วมมือ
ร่วมกับญี่ปุ่น แล้วกรีบประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา^๔

^๑ Crosby, op.cit., pp. 136 - 143

^๒ Ibid, pp. 122 - 127

^๓ Ibid, pp. 146 - 147

^๔ Ibid, pp. 144 - 145

ระยะเริ่มสงคราม กองทัพญี่ปุ่นมีชัยในการรบทุกสมรภูมิ ทั้งทางบก เรือและอากาศ ญี่ปุ่นสามารถจมเรือรบที่มีอำนาจยิงใหญ่ที่สุดของอังกฤษ ๒ ลำคือ เรือ Prince of Wales และเรือ Repulse ในอ่าวสยามเมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔^๑ กองทหารญี่ปุ่นรุกคืบหน้าเข้ามาलयอย่างรวดเร็ว โดยที่กองทัพอังกฤษไม่สามารถต่อต้านได้ ฮองกงก็ยอมแพ้ สิ่งโปรดุ๊กโจมตีทางอากาศอย่างหนักจากเครื่องบินของญี่ปุ่น ส่วนแนวรบทางคานยูโรป กองทัพเยอรมันมีชัยชนะต่อกองทัพของฝ่ายสัมพันธมิตรเกือบทุกแนวรบ ฉะนั้นเมื่อเรือรบของอังกฤษถูกโจมตีและจมลงงายตาย จึงเป็นเหตุให้นักการทหารและนักการเมืองบางคนเสนอความเห็นไปยังนายกรัฐมนตรีว่า ถึงอย่างไรประเทศไทยก็โคหลวมตัวมาถึงเพียงนี้แล้ว และฝ่ายอักษะก็จะต้องมีชัยในที่สุด หากไทยร่วมมือกับญี่ปุ่นเพียงครั้ง ๆ กลาง ๆ เช่นนี้ต่อไป เมื่อฝ่ายอักษะชนะสงคราม ไทยจะไม่ได้รับผลประโยชน์อะไรเลย จึงควรเข้าข้างญี่ปุ่นให้เต็มที่ โดยการประกาศสงครามกับอังกฤษและอเมริกาเสียเลย ยังได้ชื่อว่า เป็นฝ่ายชนะสงคราม และได้รับผลตอบแทนบางอย่างอีกด้วย

ในความรู้สึกของนายทวี บุณยเกตุ เห็นว่าเนื่องจากเรือรบของอังกฤษ ๒ ลำถูกญี่ปุ่นทำลายจมลงภายในวันเดียวกันเอง จึงเป็นเหตุให้รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ^๒ เสนอความเห็นต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีว่า เห็นควรให้ประเทศไทยประกาศสงครามกับประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ซึ่งก็ได้รับการสนับสนุนจากนายกรัฐมนตรี ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ^๓ ด้วย

^๑ Toland, op.cit., p. 238

^๒ หลวงวิจิตรวาทการ

^๓ Coast, op.cit., pp. 19 - 20

และได้ตกลงให้ถือเอาเวลาเที่ยงตรง (๑๒.๐๐ น.) วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๕๕ เป็นวันประกาศสงคราม และเมื่อโครงการประกาศแล้วก็ได้เสนอให้นายกรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แล้วจึงส่งไปให้คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ลงนามเพื่อประกาศต่อไป

เรื่องการประกาศสงครามของไทยนั้น ทางญี่ปุ่นก็มีความเห็นขัดแย้งกัน ทางสถานทูตญี่ปุ่นต้องการให้ประกาศสงคราม แต่ฝ่ายทหารญี่ปุ่นขอร้องว่าอย่าเพิ่งประกาศ เหตุผลที่ฝ่ายทหารประวิงเวลาไว้ก็เพราะว่า ในพื้นที่ที่กองทัพญี่ปุ่นเข้าประเทศไทย ได้เข้ายึดกิจการบริษัทห้างร้าน ธนาคาร โรงพิมพ์ ท่าเรือ คลังสินค้า โรงงาน ฯลฯ ที่เป็นของอังกฤษและอเมริกาไว้ ไทยได้หักทวงกรกระทำดังกล่าว ทางญี่ปุ่นรู้ว่าไทยไม่กล้าควบคุมทรัพย์สินเหล่านี้โดยมิได้ทำพิธีประกาศสงคราม เพราะจะผิดอนุสัญญากรุงเฮก จึงได้ประวิงเวลาไว้จนกว่าจะยึดบรรดาสิ่งของมีค่าไปจนเป็นที่พอใจเสียก่อน

ฉะนั้นมูลเหตุสำคัญของการประกาศสงครามนั้น จึงอยู่ที่เรื่องทรัพย์สินและคนต่างชาติ นอกเหนือจากเป็นพิธีการที่ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายระหว่างประเทศ ความจำเป็นที่จะต้องประกาศสงครามอาจสรุปได้ดังนี้

๑ อนุสัญญากรุงเฮกคือ อนุสัญญาฉบับลงวันที่ ๘ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๐๗ (พ.ศ. ๒๔๕๐) ไทยได้ให้สัตยาบันอนุสัญญานี้เมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๔๕๒ อนุสัญญาฉบับนี้มีบัญญัติว่า ประเทศที่เป็นภาคีจะต้องไม่กระทำการอย่างศัตรูต่อกันและกันโดยมิได้ตกลงล่วงหน้าอย่างแน่นอนชัดเจน การบอกล่วงหน้านั้นจะทำได้เป็นแบบประกาศสงคราม โดยแสดงเหตุผลหรือ ทำเป็นคำขาดพร้อมด้วยประกาศสงครามโดยมีเงื่อนไขก็ได้

๑. หลังจากโคทำกติกาสัญญาพันธไมตรีกับญี่ปุ่นแล้ว ก็มีข้อความสำคัญว่าจะต้องรวมรบด้วยกัน ก็เป็นที่คาดหมายได้แน่นอนว่า ญี่ปุ่นจะต้องบังคับให้ไทยส่งทหารรวมรบในเวลานั้นมีกำลังทหารเพียงเจ็ดหมื่นคนเท่านั้น และภายหลังจากที่พิพาทกับอินโดจีนอาวรุชยุทภักดิ์ของไทยมีเหลืออยู่น้อย ทางเดียวที่จะรักษาชีวิตของกองทัพไว้คือ ต้องยอมเขาทำการรบ เพื่อเป็นทางให้เรียกรองเอาอาวรุชยุทภักดิ์ที่จากญี่ปุ่นได้ โดยพยายามเรียกเอาให้มากแล้วใช้แทนอ้อย ซึ่งเป็นเหตุให้กองทัพไทยยอมเขาทำการรบในภูมิภาคฉาน ด้วยความมุ่งหมายอย่างเดียวกันคือ ให้มีกองทัพไทยอยู่เสมอ และการเขาทำการรบเช่นนั้นก็ต้องทำพิธีประกาศสงครามก่อน มิฉะนั้นจะเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายระหว่างประเทศว่าทำการเบี่ยงโจรผู้ร้าย

๒. เพื่อป้องกันมิให้ญี่ปุ่นยึดครองทรัพย์สินของอังกฤษและอเมริกา กล่าวคือตั้งอำนาจยึดครองจากญี่ปุ่นมาไว้กับไทย ในขณะที่ญี่ปุ่นเข้ากรุงเทพฯ ไทยยังสร้างท่าเรือใหม่ไม่เสร็จ ท่าเรือต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ รวมทั้งคลังสินค้าเป็นของอังกฤษทั้งสิ้น ไทยตั้งที่ทำการศุลกากรในบริเวณท่าเรือ ซึ่งเป็นของอังกฤษ เมื่อญี่ปุ่นยึดท่าเรือและคลังสินค้าศุลกากรไทยไม่สามารถเก็บภาษีทั้งขาเข้าและขาออกได้ ซึ่งก็เท่ากับปล่อยให้ญี่ปุ่นยึดศุลกากรของไทยด้วย แต่การยึดแย่งทรัพย์สินเหล่านั้นมาไว้ในครอบครองของไทย จำเป็นต้องมีกฎหมายให้อำนาจ กฎหมายนี้จะต้องเป็นพระราชบัญญัติว่าด้วยทรัพย์สินของชนชาติศัตรู และการที่จะออกพระราชบัญญัติเช่นนั้นได้ จะต้องทำพิธีประกาศสงครามเสียก่อน

๓. ปัญหาเรื่องคนต่างชาติ ในตอนเช้าวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ เมื่อไทยยอมให้กองทัพญี่ปุ่นผ่านแล้ว ทูตอังกฤษได้ขอว่าอย่าให้ญี่ปุ่นจับคนอังกฤษไป ถ้ารัฐบาลไทยไม่ประสงค์ให้คนอังกฤษอยู่ในประเทศ ก็ขอความสะดวกให้รถไฟลำเลียง

๑ จากการสัมภาษณ์ พ.อ.ถวิล อยู่เย็น หัวหน้ากองประวัติศาสตร์กรมยุทธการทหารบก และจากเอกสารที่นำมาศึกษา

คนอังกฤษเดินทางออกไป แต่ปรากฏว่าญี่ปุ่นได้เข้าควบคุมชาวอังกฤษ อเมริกันทั้งหมด
ทันทีที่เข้ามาถึงประเทศไทย ° ไทยพยายามช่วยคนอังกฤษ อเมริกันพวกหนึ่ง
จำนวน ๓๑ คนขึ้นรถไฟสายเหนือในเวลาค่ำของวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๘๔ เพื่อจะ
ออกจากประเทศไทยทางแม่สาย จังหวัดเชียงราย พอร์ตไฟถึงปากน้ำโพเวลา
เที่ยงคืน ทหารญี่ปุ่นขึ้นมากันและจับคนอังกฤษและอเมริกันไปหมด พวกที่ช่วยให้รอด
ไปได้มีแต่พวกที่อยู่ทางลำพูน เชียงใหม่ แพร่ น่าน ซึ่งออกแดนไทยไปทางแม่น้ำแม่สาย
และพวกที่อยู่ทางสุพรรณบุรี สมุทรสงครามออกทางกาญจนบุรี ซึ่งมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่
ถูกญี่ปุ่นจับและควบคุมตัวเอาไว้ และแม้แต่สถานทูตอังกฤษและอเมริกันก็ตกอยู่ในความ
ควบคุมของทหารญี่ปุ่น ๒

๔. ปัญหาเรื่องคนไทย นักเรียนไทยในยุโรป ซึ่งยังคงติดอยู่หลังจาก
เกิดสงคราม และไทยถูกบังคับให้เข้าข้างญี่ปุ่นแล้ว บิตามารดาของคนไทยเหล่านั้นได้
ร้องขอให้กระทรวงการต่างประเทศหาทางให้โลกกลับประเทศ และการที่จะเอาคนของ
เรากลับก็จำต้องแลกกับคนของเขา ฉะนั้นมีอยู่ทางเดียวที่เราจะต้องทำคือ ขอรับคน
อังกฤษและอเมริกันจากญี่ปุ่นมาคุมขังไว้เอง และการทำเช่นนี้ก็ต้องอาศัยกฎหมาย ซึ่ง
จะออกได้ก็ต้องทำพิธีประกาศสงครามเสียก่อน เพราะถ้าไม่ประกาศสงครามและไม่
มีกฎหมายว่าด้วยชนชาติศัตรู และแม่ญี่ปุ่นจะยอมมอบคนอังกฤษและอเมริกันให้เขาก็จะ
ขอให้แม่ทหารญี่ปุ่นเข้ามาประจำค่ายควบคุมด้วย เพราะไม่เชื่อว่าไทยจะถือว่าคนเหล่านั้น
เป็นศัตรูจริง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ภายหลังจากที่ได้อำนาจจากสัญญาพันธมิตรกับญี่ปุ่น
แล้ว คณะรัฐมนตรีได้มอบหมายให้นายเกื้อน บุนนาคร่างประกาศสงครามพร้อมด้วย

° Crosby, op.cit., p. 129

๒

Ibid, p. 131

พระราชบัญญัติว่าด้วยชนชาติศัตรูและทรัพย์สินของศัตรู และให้นำเสนอกณะรัฐมนตรี
คณะรัฐมนตรีได้ตั้งคณะกรรมการประกอบด้วย พระเจ้าวรวงศ์เชอพระองค์เจ้า
วรรณไวทยากร, นายเคื้อน บุนนาค และหลวงวิจิตรวาทการไปตรวจแก้อีกครั้งและ
เตรียมการไว้เรียบร้อยแล้ว ฉะนั้นเมื่อประกาศสงครามวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๘๕
จึงได้มีการรับมอมทรัพย์สินกับคนชาติอังกฤษ และอเมริกันจากญี่ปุ่นเป็นการถูกต้องตาม
กฎหมาย °